

Interviu

Maestrul Sergiu Tudose:

"Statuile actorilor se fac în fiecare seară" (II)

Cu aerul său patriarhal, melancolic și părând că vine de foarte departe, Sergiu Tudose pășește pe străzile Iașului cu sentimentul omului care și-a îndeplinit menirea. Și-a legat numele atât de mult de Teatrul Național Iași, încât pe oricine ai pune să-ți dea la întâmplare trei nume de mari actori ar începe cu Sergiu Tudose. I-a cunoscut îndeaproape pe titanii scenei ieșene, de la care s-a contaminat cu inefabilul acesta care îi definește făptura, a jucat în sute de roluri, a făcut istorie...

Călin CIOBOTARI: D-le Tudose, vă propun, pe scurt, să încercați câteva portrete ale unor oameni care au contat pentru dvs.

Sergiu TUDOSE: Păi să încep cu Anny Braesky. O persoană de o generozitate rară. Era puțin speriată de starea ei de sănătate. Jucasem împreună într-o piesă pusă de Hadji-Culea, un mare succes, Mrozek, desigur. Era o colegă foarte bună, dar foarte sperioasă. Avea și ea o chestie: întotdeauna își dregea glasul (Sergiu Tudose imită cum își dregea glasul - CC). Asta era o chestie pe care nu o suportam. Îi și atrăgeam atenția, iar ea "Da, da, știu", și iar își dregea glasul... Un om deosebit de copilăros. Mi-a lăsat amintire o cutie de alamă foarte frumoasă și niște sfeștine frumoase pe care le-am pus pe pianul fiică-mii, două bibelouri interesante... Și, bineînțeles, mai avea obișnuită cărăială față de celelalte actrițe, cărăială pe care, de altfel, ai văzut-o acum un sfert de oră între mine și Vitcu. Vorbea foarte mult despre soțul ei, Bruno. Cânta la pian, mă duceam des pe la dânsa. Era în baston, își rupese un picior.

C.C.: Pe Dăncănescu cum vi-l amintiti?

S.T.: Dăncănescu, pe care l-am văzut în multe roluri, mă uimea prin farmecul acela formidabil al lui, prin gestică nemaipomenită, prin vorba lui rărită. Mi-l amintesc în "Opinia publică" a lui Baranga, din 1968, unde era imbatibil, era monumental.

Milută Gheorghiu, Tamara Buciuceanu, Cătălina Buzoianu

C.C.: Pe Milută Gheorghiu l-ați cunoscut?

S.T.: L-am cunoscut îndeaproape. Erau fenomenele întâlnirile pe care le aveam cu el în tramvai. Întotdeauna, nu știu cum se face, Milută era în capătul celălalt al tramvaiului. Striga: "Ce faci, măi, ce faci, măi, ce faci, măi, salutări lui Gică?", și își făcea loc spre noi, să ne pupe, iar toată lumea era înnebunită, că avea Milută niște buze vinete... Apoi, am mai lucrat împreună cu Tamara Buciuceanu, în "Chirita". Ce personaj putea să fie și doamna Buciuceanu!... M-am simțit foarte bine pe scenă, alături de ea. Mă rog, ea zice că am fi și verisori.

C.C.: Nu pot să nu vă întreb de Cătălina Buzoianu.

S.T.: Cătălina Buzoianu, un om de care pur și simplu am fost îndrăgostit, nu ca femeie, ci ca regizor. Un om minunat, care s-a supărat, a plecat la București și nu a mai venit. O plăcea foarte mult pe Violeta (actrița Violeta Popescu - C.C.), mult mai mult decât pe mine. Îi plăcea senzualitatea Violetei. Cătălina Buzoianu era întotdeauna foarte geloasă. A venit odată un coleg de-al ei, cu care repetam și de care ne plăcea foarte

mult. Nu-i convenea asta. Îmi spunea: "Da, ești înnebunit, iar aici, cu mine, nu-ți dai silința", că, deci, așa și pe dincolo.

C.C.: Totuși, cum lucra Cătălina Buzoianu ca regizor? În ce consta măiestria ei?

S.T.: Cătălina îți vorbea despre piesă atât de frumos, știa atât de bine ce trebuie să facă rolul respectiv, și făcea niște distribuții atât de bune, încât noi totdeauna ne-am întrebam...

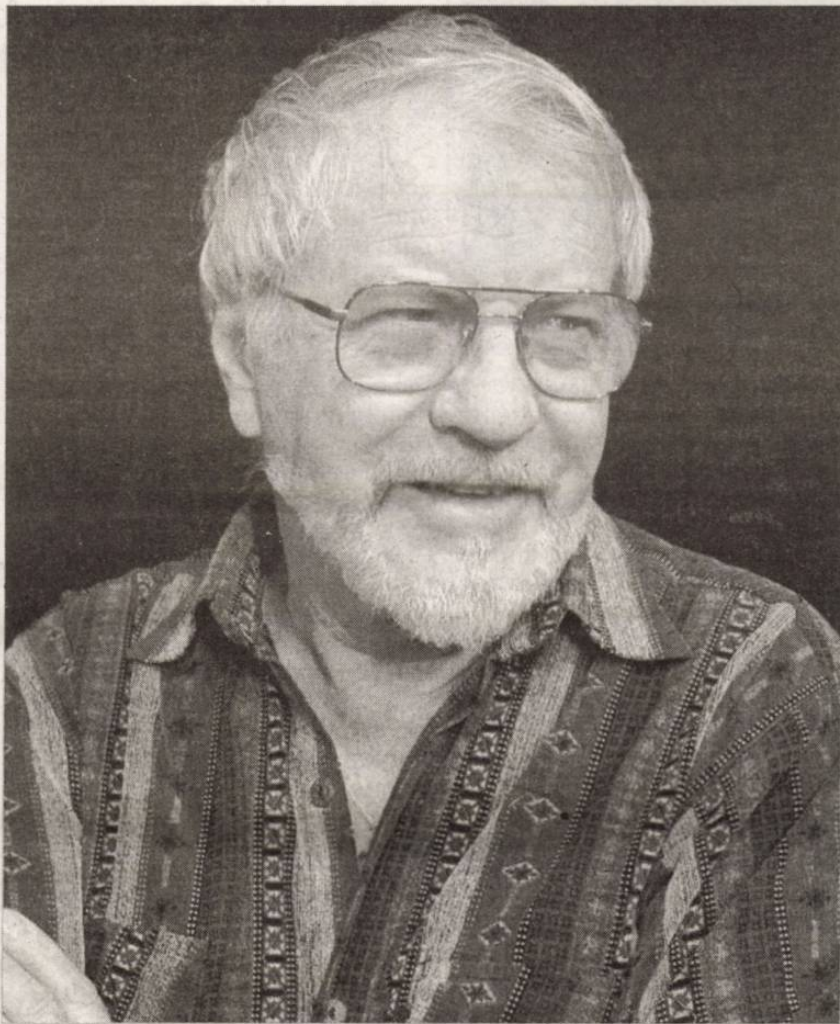
C.C.: Ce v-ați întrebam?

S.T.: Ne-am întrebam... ce-o să se facă ea cu Papil Panduru, un actor cu fixuri, care ar fi vrut să facă niște roluri foarte mari și totdeauna era distribuit de Cătălina, în niște roluri mici pe care el le făcea fantastic. Niciodată nu l-a distribuit în roluri care să nu-i iasă lui Papil. Dar se certau, ah, cum se mai certau, că Papil era certăreț, și striga la ea, în fața întregului colectiv, iar noi îl uram pentru asta. Cătălina era, apoi, un om care știa să îți vorbească minunat despre personaj, îți dădea enorm de multe amănunte. Uite, foarte puțini regizori îți vorbesc despre viața exterioară a personajului. Îmi dau lacrimile numai când îmi amintesc cum ne fermecau descrierile Cătălinei. Când ne vorbea despre un personaj, ne vorbea, de exemplu, despre pictură, și nu pot să-ți spun câte lucruri construia ea din pictura respectivă. Îți "desena" un univers care te fermeca, te zăpăcea... Ce-i interesant e că întotdeauna frumusețea asta a teoretizării ajungea și pe scenă. Am mai întâlnit oameni care vorbesc frumos, dar numai atât... Spectacolele ei, când mi le amintesc, mă cutremur... Și la vârsta asta, câte poate să facă... Uită-te să vezi ce a reușit să facă prin Vali Seciu. Am cu Cătălina niște discuții foarte deschise; am rugat-o să vină să pună o piesă, cu mine și cu Violeta, dar n-a venit. Prima dată n-a putut că era fiică-sa mică, după aia... Ca actor, universul pe care ti-l dă când pregătește cu tine rolul este fantastic, absolut fantastic. La repetiții, când ne dădea pauză, rămânea în cabină și, mărșăluind dintr-un colț în altul, striga: "Sunteți nebuni, sunteți golani! Ce-i asta? Bătaie de joc!". Și începea să deschidă lumea, și atunci toată lumea știa ce urma, și ne freca într-un stil îngrozitor. "Nu faceți nimic, vă e gândul numai la sarmale!". Căci, apropo de sarmale, gătea fenomenal, iar când stătea aici, stătea unde e acum cabina regizorului tehnic, și făcea pește prăjit de puțea în tot teatrul.

Sorana Coroamă, Teo Vâlcu

C.C.: Ați mai întâlnit, de-a lungul carierei dvs., astfel de regizori?

S.T.: O altă regizoare foarte bună de care am avut parte a fost

Sorana Coroamă. Nu avea tenacitatea Cătălinei, era și mai în vârstă, dar îți dădea o bună dispoziție de neimaginat. Am făcut cu ea niște roluri minunate, de exemplu în "Noaptea iguanei", cu decorul lui Liviu Ciulei. Alt regizor a fost Dan Nasta. Îl făcusem pe Filip II, în 1980, în "Don Carlos", mi-a dat să citesc o carte în fanțușe, care mi-a ajutat foarte mult; știa și el cum să te ducă unde trebuie. E unul din rolurile care, cred eu, mi-au ieșit fantastic. Un alt regizor cu care am lucrat foarte bine a fost Ovidiu Lazăr, pe care l-am refuzat la început în rolul lui Chiriac. Ce să caut în Chiriac, sunt om bătrân. La final, i-am multumit, pentru că a ieșit extraordinar. I-am făcut niște căderi ca la circ; cădeam de pe un acoperis și sala înlemnea.

C.C.: Pe Vâlcu în ce lumină vi-l amintiti?

S.T.: Vâlcu m-a cucerit când ne-am întâlnit odată într-un turneu. Noi veneam cu o mașină dinspre Suceava, el se ducea spre Suceava. Ne-am întâlnit și am fost prezentat drept "nepotul lui Gică". Când am venit la Iași, m-a luat sub aripa lui. Prima piesă aici am făcut-o cu el. Făceam Ioșca, din "Nuntă la castel", cu Dăncănescu, în 1962. Cântam la gitară pe atunci. Am cunoscut-o pe Cristina Deleanu, prima mea soție. Și eu și Cristina eram foarte apropiați de Vâlcu, care, repet, ne luase sub un fel de protecție.

C.C.: Ce calități actoricești îl particularizau pe Vâlcu?

S.T.: Ca actor avea o forță nemaipomenită. Ținea cu tot dinadinsul să-și impună punctul de vedere. Nu era întotdeauna ascultător în relația cu regizorul, dar era îngrozitor de ambițios. Avea o ambiție pur și simplu sfărâmatoare. De aceea, în momentul în care nu i-a plăcut un rol, piesa nu s-a mai jucat. Era un foarte bun coleg, pretindea foarte multă seriozitate și, mai ales, avea o rezistență incredibilă. Cu asta chiar ne înnebunea. Îi cam plăcea să bea și făceam, în perioada aceea, niște turnee foarte oboșitoare. Zile întregi, cu trenul... Jucam prin tot felul de orașe, într-un ritm infernal. Și dacă tre-

nul întârzia, aveam o problemă. De aceea se întâmpla foarte des să aplicăm Formula A4.

C.C.: Ce fel de formulă e asta?

S.T.: Păi jumătate din actul I, un sfert din actul doi, după aceea saream peste actul trei și intram un pic în actul patru. De multe ori, la spectacole, Vâlcu venea amețit, dar ce ne înnebunea era că-și făcea treaba. Și nu doar atât, dar ne și cărăia. Era de exemplu un spectacol regizat de Vâlcu, pe muzica lui Spătaru, după un scenariu de Val Condurache. Discutau ei și făceau niște legături istorice foarte ciudate. "Treizeci de turme de miei" devenea axa Roma - Londra - Berlin etc. Stăteau la spritură, se înflăcărau și apoi ne spuneau nouă toate legăturile astea care nu aveau absolut nici un sens. Era un tip foarte talentat, cu o voce inimitabilă, cu o personalitate remarcabilă. Aducea o viață în scenă... Ceva de speriat. E rar, e foarte rară calitatea asta. Sunt actori buni, dar care nu au snagă, nu au, cum să spun, nu au draci. Or Teo numai când trecea aducea ceva, un fel de energie. De altfel, cerea să facă roluri mici. Mi-l amintesc în "Lungul drum al zilei către noapte", în regia Soranei Coroamă. Era tulburător, cum putea să acopere personajele acelea.

Și cronicarii...

C.C.: Haideti să trecem și la o altă secvență a dialogului nostru. Cu critica de teatru în ce relații ați fost? Și care ar fi criticii teatrali cărora simțiți că le datorati ceva?

S.T.: Unul din ei este Stefan Oprea. A scris foarte mult despre mine. La fel Paiu. Apoi, foarte frumos și foarte special a scris Barbu. În cronicile lui Barbu, dacă le citești de la cap la coadă, vezi când a apărut un actor, cum a evoluat sau cum a involuat, ce imagine a lăsat. Nu lăsa nimic pe dinafară și cântărea cu măsura aia justă. Într-un singur loc a greșit: cu Cătălina Buzoianu. Lui nu i-a plăcut de ea, motiv pentru care Cătălina a plecat.

C.C.: Mai pleacă azi vreun re-

gizor din cauza unui critic de teatru?

S.T.: Cred că, în ultimii ani, critica de teatru și-a pierdut din importanță. Cred că la mijloc este chiar meseria de critic. Un critic trebuie să cunoască foarte mult teatru. Chestia asta cu critica de teatru... Ar trebui ca respectivii cronicari de teatru să studieze măcar cât studiază actorii. Nu discut despre secția de Teatologie din Iași, pentru că știu cum s-a făcut și, în general, e o problemă cu Institutul nostru. Criticul nu trebuie să depindă de o instituție, ci să-și construiască, în timp, o scară de valori. Iată de ce cronicarii adevărați sunt și cam bătrâni. Oameni care au văzut sute de spectacole. Așa, cu păreri... Toată lumea are păreri. Îmi amintesc de părerile mele din tinerețe, care nu au mai coincis deloc cu cele de după. La vremea începuturilor teatrale, mă duceam la operetă, unde îmi plăceau niște fete frumoase, niște prim-soliști. Ulterior mi-am dat seama că niște roluri foarte bune făceau alții, pe care nu-i remarcasem. Cronicarul trebuie deci să aibă în spate o experiență vastă.

"Suntem disperați"

C.C.: Ce actori din trupa ieșeană apreciați în mod deosebit?

S.T.: Să ne înțelegem, Teo Corban este un actor foarte bun. La fel Călin Chirilă, despre care spun fără rezerve că este unul dintre marii noștri actori. În general, trupa actuală mi se pare bună, cu mai toate genurile destul de bine acoperite. Drama e alta: trupa aceasta nu are, deocamdată, unde să joace. Am vorbit și cu Cristi (Cristian Hadji-Culea, directorul TNI - C.C.), și cu d-na Lumina (Lumina Condurache, contabilul-sef al TNI - C.C.), și am înțeles că problema e la nivel de minister, or ministerul nu va da drumul, pentru că vin alegerile și este un balamuc... Of! Clădirea asta, dacă nu e întreținută, se strică, se moaie... Și mai e și relația cu publicul, care se pierde. Întotdeauna noi, ieșenii, i-am invidiat pe bucureșteni că au public, dar, în același timp, i-am invidiat pentru faptul că joacă mereu. Or noi nu jucăm mereu pentru că nu avem condiții, posibilități. Suntem disperați, cum ne cheamă cineva să recităm o poezie, pe la radio, pe la nu știu ce manifestare culturală, ne ducem...

C.C.: Nu-i asta o dezertare de la marile mize ale actorului? Să reciti pe la petreceri câmpenești...

S.T.: Nu cred că-i o dezertare, e o păstrare a artei actorului pentru situații de criză. Tristețea e că, ne jucând, dezobisnuim publicul de la a mai veni la teatru. Am mai observat că unii actori se bucură că nu au public și că, deci, nu trebuie să mai joace. Nu! Actorul trebuie să joace, altfel nu mai e actor... Atâta timp cât nu functionăm, restul sunt interviuri. Din astea dăm câte vrei...

C.C.: Un gând pentru generațiile viitoare de actori.

S.T.: Statuile noastre, ale actorilor, se fac în fiecare seară. În seara asta le avem și mâine nu mai sunt, sau sunt atât cât a mai rămas în mintea ultimului spectator. Atâta timp cât nu ridicăm, în fiecare seară o statuie - mai mică, mai mare, mai bortoasă, mai nu știu cum - nu existăm.